

ปกิณกะ

กิจกรรมอาชานำบัดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความสามารถในการทำกิจกรรม สำหรับเด็กออทิสติก

สุบิน สวาทธรรม, วท.ม.*

เด็กออทิสติกจัดเป็นกลุ่มเด็กที่มีความผิดปกติด้านพัฒนาการของระบบประสาท โดยพบความบกพร่องด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการสื่อสาร และด้านพฤติกรรมและความสนใจ โดยมีพฤติกรรมในการทำกิจกรรมที่ซ้ำ ๆ แบบเดิม ไม่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ไม่เหมาะสมและมีความสนใจจำกัด¹ จากรายงานศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าความชุกของออทิสติกสเปกตรัม ในปี พ.ศ. 2561 เป็น 1 ต่อ 44 คน² สำหรับในประเทศไทยมีการสำรวจอย่างเป็นทางการของกรมสุขภาพจิตในปี พ.ศ. 2547 พบว่าเด็กไทยอายุ 0-5 ปี มีอัตราป่วยเป็น 1 ต่อ 1,000 คน และในปี พ.ศ. 2558 มีอัตราป่วย 6 ต่อ 1,000 คน โดยคิดเป็นสัดส่วน 1 ต่อ 161 คน เพิ่มขึ้น 6 เท่าตัวในรอบ 11 ปี³ ส่วนกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้รายงานสถิติข้อมูลจำนวนผู้ป่วยออทิสติก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ถึงเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2565 พบผู้ป่วยออทิสติกจำนวน 18,275 คน⁴

เด็กออทิสติกมีลักษณะปัญหาเฉพาะตัวซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากความบกพร่องทางด้านกระบวนการรับรู้ความรู้สึก ซึ่งพบมากถึงร้อยละ 42-88 โดยแสดงออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น การตอบสนองความรู้สึกที่มากเกินไป การตอบสนองความรู้สึกที่น้อยเกินไป หรือการแสวงหาการรับรู้ความรู้สึก ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการประกอบกิจกรรมการดำเนินชีวิตประจำวัน (Occupation) ในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม การสื่อความหมาย การเล่นเกม การทำกิจวัตรประจำวัน การรับรู้และเรียนรู้การเตรียมความพร้อมทางการศึกษาการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม⁵ โดยบทบาทของนักกิจกรรมบำบัดจะเน้นการบำบัดรักษาเพื่อให้เด็กออทิสติกสามารถประกอบกิจกรรมการดำเนินชีวิตได้เหมาะสมตามวัยผ่านการทำกิจกรรมอย่างมีเป้าหมาย

แนวทางในการช่วยเหลือเด็กออทิสติกมีหลากหลายแนวทางซึ่งแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือเด็กออทิสติกได้คือการใช้สัตว์บำบัด โดยเชื่อว่าสัตว์เป็นเหมือนสื่อกลางให้บุคคลได้มีโอกาสสร้าง พัฒนาความผูกพันและถ้อยโยง

*สถาบันราชานุกูล

ติดต่อผู้พิมพ์ email: sawatham.s@gmail.com

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นไปยังมนุษย์ได้ โดยนำสัตว์ที่มีลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบำบัดรักษากิจกรรมอาชาบำบัดจึงใช้หลักสัตว์ช่วยบำบัด เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ มีเป้าหมายโดยตรงที่ใช้สัตว์ที่มีลักษณะตรงตามที่ระบุไว้โดยการทำกิจกรรมอย่างมีเป้าหมายผ่านการให้บริการโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีลักษณะสำคัญ คือ มีเป้าหมายวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับเด็กออทิสติกแต่ละคน ร่วมกับทฤษฎีการบูรณาการประสาทความรู้สึก ซึ่งเป็นการกระตุ้นระบบประสาทสัมผัสและระบบประสาทส่วนกลางให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญต่อการรับรู้ความรู้สึก 3 ระบบหลัก คือ ระบบการรับสัมผัส ระบบการทรงตัว และระบบกล้ามเนื้อ เอ็น ข้อต่อ ทำงานร่วมกันให้เกิดการบูรณาการประสาทความรู้สึก และมีการตอบสนองเพื่อการปรับตัวต่อสิ่งเร้า เน้นการทำงานของสมองเป็นลำดับขั้นตอน จากองค์ประกอบพื้นฐานต่อยอดและนำไปสู่พัฒนาการขั้นสูงขึ้นไป

งานกิจกรรมบำบัด กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟูสถาบันราชานุกูล ได้จัดกิจกรรมโครงการอาชาบำบัดประจำปีงบประมาณ 2566 ขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการทำอาชาบำบัดตามหลักการสัตว์บำบัดและกรอบอ้างอิงการบูรณาการประสาทความรู้สึก รวมไปถึงการพัฒนาทักษะความสามารถในการทำกิจกรรมต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจการฝึกอาชาบำบัดตามหลักการสัตว์บำบัดและกรอบอ้างอิงการบูรณาการประสาทความรู้สึก และส่งเสริมทักษะทางสังคมและการทำกิจวัตร

ประจำวันชั้นสูง ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการฝึกอาชีพอาชาบำบัดในครั้งนี้นำประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 24 คน และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 7 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน ดำเนินการโดยมีการบรรยาย 1 ครั้ง และฝึกปฏิบัติจำนวน 4 ครั้ง ในเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 2566 ณ สนามโรงฝึกขี่ม้าหลังคาปิด กองพันทหารม้าที่ 29 รักษาพระองค์ กรุงเทพมหานคร

กิจกรรมอาชาบำบัด ประกอบไปด้วย 2 กิจกรรมหลัก คือ 1) การทำกิจกรรมบนหลังม้า สำหรับเด็กอายุ 7-12 ปี 2) กิจกรรมการดูแลและให้อาหารม้า สำหรับเด็กอายุ 13 ปีขึ้นไป การทำกิจกรรมบนหลังม้า สำหรับเด็กอายุ 7-12 ปี ประกอบไปด้วย 1) กิจกรรม warm up ใช้เวลา 10 นาที 2) กิจกรรมฐาน 4 ฐาน ได้แก่ ฐานที่ 1 สหสัมพันธ์การเคลื่อนไหว ฐานที่ 2 การทำกิจวัตรประจำวัน ฐานที่ 3 การรับรู้และการเรียนรู้ ฐานที่ 4 การเตรียมความพร้อมด้านการเขียน แต่ละฐานใช้เวลาฐานละ 2-3 นาที 3) กิจกรรม cool down (10 นาที) สำหรับการดูแลและให้อาหารม้า สำหรับเด็กอายุ 13 ปีขึ้นไป ประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมการทำความรู้จักม้า ใช้เวลา 10 นาที 2) กิจกรรมเตรียมภาชนะและให้อาหารม้า ใช้เวลา 20 นาที 3) กิจกรรมทำความสะอาดม้า ใช้เวลา 15 นาที 4) กิจกรรมเตรียมม้า และจูงม้าเดิน ใช้เวลา 15 นาที

จากการประเมินผลการดำเนินโครงการพบว่าผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการฯ มีคะแนน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกอาชานำบัดตามหลักการสัตว์บำบัดและกรอบอ้างอิงการบูรณาการประสาทความรู้สึกที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 87.50 เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าร่วมโครงการฯ มีทักษะทางสังคมที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 83.33 เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีทักษะการทำกิจวัตรประจำวันขั้นสูงที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 91.66 เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีทักษะ

โดยรวมทั้งสองด้านเพิ่มขึ้นร้อยละ 87.50 และผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจระดับมากขึ้นไปร้อยละ 94.45 นอกจากนี้ผู้ปกครองมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อให้เด็กที่เข้าร่วมโครงการฯ มีระยะเวลาในการปรับตัวและเห็นผลของการฝึกปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5 ed. Carpenter L: American Psychiatric Association Publishing; 2013.
2. Maenner MJ, Shaw KA, Bakian AV, Bilder DA, Durkin MS, Esler A, et al. Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years-autism and developmental disabilities monitoring network, 11 sites, United States, 2018. MMWR Surveillance Summaries. 2021;70(11):1.
3. Tangviriyapailoon D. Using of Autism Diagnostic Observation Schedule tools in the early stages for Thai children. Workshop development of the potential use of Autism Diagnostic Observation Schedule tools in the early stages for Thai children; Rajanagarindra Institute of child development 2019. (in Thai)
4. Department of Empowerment of Persons with Disabilities. Monthly disability data statistics report 2022 [cited 2022 Aug 6]. Available from: http://ecard.dep.go.th/nep_all/stat.php. (in Thai)
5. Wittayakorn S, Chinchai S, Sriphetcharawut S. Sensory Integration Frame of Reference Theory and Clinical Practice in Occupational Therapy. Chiang Mai: Pimnana; 2012. (in Thai)

ภาพประกอบกิจกรรมกิจกรรมอาชาบำบัดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความสามารถในการทำกิจกรรม
สำหรับเด็กออทิสติก

ภาพที่ 1 กิจกรรมฐานสหสัมพันธ์การเคลื่อนไหว

ภาพที่ 2 กิจกรรมฐานการทำกิจกรรมประจำวัน

ภาพที่ 3 กิจกรรมฐานการรับรู้และการเรียนรู้

ภาพที่ 4 กิจกรรมฐานการเตรียมความพร้อมด้าน
การเขียน

ภาพที่ 5 กิจกรรมการทำความรู้จักรักม้า

ภาพที่ 6 กิจกรรมเตรียมภาชนะและให้อาหารม้า

ภาพที่ 7 กิจกรรมทำความสะอาดม้า

ภาพที่ 8 กิจกรรมเตรียมม้า และจูงม้าเดิน

ภาพที่ 9 กิจกรรมปิดโครงการ